

Будатевич С.С., Лизогубенко Н.С.,
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Шведова Г.А.,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державно торговельно-економічного університету
м. Київ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Актуальність цієї теми зумовлена зростанням масштабів торгівлі людьми через соціально-економічну нестабільність та наслідки війни. Вразливість внутрішньо переміщених осіб та інших груп створює сприятливі умови для злочинних організацій. Незважаючи на вжиті в Україні заходи, існують проблеми з координацією та підтримкою постраждалих. Вивчення міжнародного досвіду, особливо досвіду ЄС та США, може допомогти вдосконалити внутрішні механізми боротьби з цим явищем. Підвищення обізнаності громадськості та вдосконалення правової бази також є важливими завданнями для ефективних заходів.

Торгівля людьми є одним з найнебезпечніших порушень прав людини. Вона включає різні форми експлуатації, такі як примусова праця, сексуальна експлуатація, примусове жебрацтво та організована злочинна діяльність. За даними Міжнародної організації праці (МОП), мільйони людей у всьому світі щороку стають жертвами торгівлі людьми, а Україна є як країною походження, так і країною транзиту та призначення для жертв цього злочину.

Якщо феномен работоргівлі був притаманний людству впродовж усієї його історії, то сучасне явище торгівлі людьми стало актуальним для країн пострадянського простору, зокрема України, з початку 1990-х років. Цьому є соціально-економічні та політичні причини.

Наприкінці ХХ - початку ХХІ століть торгівля людьми набула масового характеру. Від цього злочину потерпають чоловіки, жінки та діти, незалежно від кольору шкіри, соціального статусу та віку.

Існує дуже багато факторів, які впливають на поширення торгівлі людьми.

Держдепартамент США у щорічній доповіді про торгівлю людьми визначає такі:

- нестатки;
- попит на послуги в секс-індустрії (включаючи дитячу порнографію й секс-туризм) і дешеву нелегальну робочу силу;
- неможливість працевлаштування;
- організована злочинність;
- насильство над жінками й дітьми;
- дискримінація жінок;
- корупція уряду.

Серед основних причин поширення торгівлі людьми в Україні експерти називають такі:

- важке економічне становище громадян і безробіття;
- недостатня поінформованість про можливості працевлаштування за кордоном, незнання міграційного законодавства;
- недостовірне подання інформації про життя за кордоном;
- попит на дешеву робочу силу в країнах призначення;
- активна діяльність злочинних угруповань і недостатнє переслідування торговців людьми;
- насильство в родині.

Сучасна торгівля людьми має транснаціональний характер — вона охоплює всі регіони та більшість країн світу. Також зростають масштаби торгівлі людьми всередині країн. У тому разі якщо торгівлю людьми пов'язано з переміщенням через кордони однієї або кількох держав, країни відповідно до їхньої ролі в цьому процесі поділяються на:

- країни походження;
- країни призначення;
- країни транзиту.

При цьому одну й ту ж саму країну може бути віднесено відразу до двох або навіть до всіх трьох категорій.

Найпоширенішими країнами призначення для жінок з України є: Туреччина, Росія, Греція, Кіпр, Італія, Іспанія, Сербія, Боснія та Герцеговина, Угорщина, Чехія, Хорватія, Німеччина, Об'єднані Арабські Емірати, Сирія, Китай, Голландія, Канада та Японія, Чоловіки найчастіше експлуатуються в Португалії, Іспанії, Росії, Чехії.

Дані про масштаби торгівлі людьми, які наводять організації, що протидіють цьому явищу, часто різняться. Це пов'язано з відсутністю єдиних методик підрахунку й аналізу. Однак усі експерти погоджуються: торгівля людьми досягла глобальних масштабів

У доповіді «Глобальний альянс проти примусової праці» за 2005 рік Міжнародної організації праці (МОП) зазначено: у світі налічується близько 12,3 мільйона осіб, які змушені примусово працювати. Із них 2,4 мільйона стали жертвами торговців людьми.

За даними Держдепартаменту США, жертвами торгівлі людьми стають 600–800 тис. осіб щорічно. З урахуванням торгівлі людьми всередині країн число потерпілих зростає до 24 млн осіб.

Дедалі загрозливих масштабів набуває торгівля дітьми. За даними ЮНІСЕФ, до цього різновиду нелегального бізнесу щорічно залучено 1,2 мільйона дітей, які зазнають трудової та сексуальної експлуатації.

Дослідивши зарубіжний досвід країн у цій проблемі, можна зрозуміти, що кожна країна має свою історію та досвід у цій сфері. Можна погодитись із думкою Євенко Д. В. про те, що цікавим є досвід Латвії. Ніколи раніше законодавство Латвії не стикалося з цією проблемою і необхідністю визначити відповідальність за відповідні дії. У разі скоєння злочину повторно відповідальність підвищується до 12 років позбавлення волі, а якщо злочин спричинив тяжкі наслідки — до 15. Литва була першою з держав Балтії, яка в липні 1998 року прийняла закони, що передбачали кримінальну відповідальність за торгівлю людьми.

Італія є однією з небагатьох країн Європи з добре налагодженим та ефективним національним механізмом боротьби з торгівлею людьми. Для боротьби з торгівлею людьми Італія прийняла закон у 1958 році під назвою «Положення про скасування проституції та боротьбу з експлуатацією проституції», який діє й нині. Особливої уваги заслуговує Азербайджан. Саме тут жінок і дітей продають і вивозять за кордон з метою сексуального рабства. Варто звернути увагу на те, що Азербайджан є однією з тих зарубіжних країн, де кримінологічний показник у частині торгівлі людьми є досить високим. На нашу думку, саме це стало причиною акцентуації уваги законодавця на виокремленні самостійних форм торгівлі людьми з метою встановлення більш диференційованих меж кримінальної відповідальності».

Якщо оцінювати зусилля України в боротьбі з проблемою торгівлі людьми, необхідно зауважити, що наша держава є однією з перших у Європі, яка ухвалила закон про кримінальну відповідальність за вчинення цього злочину. Головним актом, що діє в сфері протидії торгівлі людьми, є Конституція, Кримінальний кодекс України.

Тобто можна зробити висновок, що, торгівля людьми - це велика глобальна проблема людства, яка включає в себе експлуатацію, незаконне усиновлення та багато інших аспектів. Ця проблема є дуже актуальною для багатьох країн світу в тому числі і для України. Кожна держава бореться з цією проблемою різними методами, це може бути підвищення обізнаності населення, підтримка постраждалих, тощо. Треба пам'ятати, що для боротьби з цією проблемою потрібно проводити освітні програми, зміцнювати міжнародну співпрацю та посилювати законодавство.

Список використаних джерел:

1. Доповідь Держдепартамент США про торгівлю людьми від 25 червня 2020 року. URL: <http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2006>
2. Експертне інтерв'ю з президентом МЖПЦ "Ла-Страда Україна" К.Б. Левченко., про "Моніторинг стану виконання законодавства України щодо протидії насильству в сім'ї" 2011 року. URL: <https://kompravlud.rada.gov.ua/uploads/documents/32366.pdf>
3. Прес-реліз Міністерства праці США за сайтом Держдепартаменту США від 17.03.2021 р. URL: <http://usinfo.state.gov>
4. Небитова Н. Ю., "Протидія торгівлі людьми в умовах воєнного стану в Україні" за 2023 рік. URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2023/13.pdf
5. Євенко Д. М., "Запобігання торгівлі людьми: зарубіжний досвід". URL: <https://policeyistika.dnuvs.ukr.education/index.php/policeyistyka/article/view/77/69>